

Drept constituțional și Instituții politice II

prof. Mircea CRISTE

prof. univ. dr. Mircea CRISTE

• Drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor

• *1. Libertățile fundamentale (continuare)*

- 1.6.- Secretul corespondenței
- 1.7.- Libertatea conștiinței
- 1.8.- Libertatea de exprimare
- 1.9. - Dreptul de a alege
- 1.10. - Dreptul de a fi ales
 - 1.10.1. - Campania electorală
 - 1.10.2. - Contenciosul alegerilor
 - 1.10.3. - Omologarea votului

• 1.6.- Secretul corespondenței

- termenul de "corespondență" în înțelesul său larg, de orice mijloc de comunicare: secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace de comunicare
- în interesul instrucției penale, exercițiul acestui drept, ca și cel al inviolabilității domiciliului, poate fi restrâns (Codul de procedură penală și Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României)
- garantarea confidențialității corespondenței deținuților
- sunt exceptate de la măsura ridicării de înscrisuri și de la măsura confiscării înscrisurile care conțin comunicări între avocat și clientul său, precum și înscrisurile care conțin consemnări efectuate de către avocat cu privire la aspecte referitoare la apărarea unui client

• 1.7.- Libertatea conștiinței

- libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase
- nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă contrară convingerilor sale, dar nimeni nu poate fi nici constrâns să exprime o opinie sau să aibă o anumă credință religioasă
- Libertatea conștiinței presupune, de asemenea, că părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine

- Libertatea conștiinței trebuie să se manifeste într-un spirit de toleranță și de respect reciproc.
- În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă.
- Sprijinul pe care statul îl poate da cultelor trebuie să fie unul egal, nediscriminatoriu față de toate cultele recunoscute și legal organizate, ceea ce înseamnă că statul trebuie să fie *a-religios*
- Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii, fiind într-un raport de autonomie față de stat și bucurându-se de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azil și în orfelinate

• 1.8. - Libertatea de exprimare – art. 30

- Constituția declară inviolabile libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public.
- Exercițiul dreptului de liberă exprimare recunoscut Președintelui României sau conducătorului unei autorități publice se circumscrie unei situații specifice
- Această libertate fundamentală presupune:
 - interzicerea cenzurii
 - libertatea de a înființa publicații
 - interdicția suprimării unei publicații
- Libertatea de exprimare nu este însă un drept absolut: nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.
- Incriminarea infracțiunii de calomnie a dat expresie restrângerii dreptului la exprimare

- Sesizată cu o excepție de neconstituționalitate a dispozițiilor prin care au fost dezincriminate faptele de insultă și calomnie, CCR a constatat că nu există incompatibilitate între principiul libertății de exprimare și incriminarea insultei și calomniei, care să impună dezincriminarea acestor infracțiuni.
- ICCJ a admis recursul în interesul legii, considerând că prevederile codului penal privind insulta și calomnia nu mai sunt în vigoare.
- Instanța supremă face însă o confuzie între abrogare și neconstituționalitate
- Cum este respectată o decizie a CCR care declară neconstituțională o normă de abrogare, cât timp se dă efect dispozițiilor normei de abrogare.
- decizia ICCJ recunoaște Parlamentului posibilitatea de a forța aplicarea unei norme neconstituționale, în situația în care acesta ar refuza reintroducerea vechii reglementări în dreptul obiectiv.

- interzise defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ura națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, manifestările obscene, contrare bunelor moravuri
- răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune
- Libertatea de exprimare poate fi supusă unei reglementări de drept comun sau poate face obiectul unei reglementări speciale, care, la rândul ei, poate fi una liberală sau una autoritară, întruchipată de un sistem represiv sau preventiv

• 1.9. - Dreptul de a alege

- Revizuirea din 2003 a consacrat dreptul de a fi ales în Parlamentul European, devenit efectiv după aderarea la UE
- pe 25 noiembrie 2007 au fost organizate primele alegeri pentru Parlamentul European (Legea nr. 33/16 ianuarie 2007)
- legea nr. 208/2015 pentru alegerea Parlamentului, a înlocuit Legea nr. 35 din 13 martie 2008
- legea nr. 370/2004 (rep. 2011) pentru alegerea Președintelui
- vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat de cetățenii români care au exercițiul dreptului de vot.
- fiecare alegător are dreptul la un singur vot
- fiecare deputat sau senator este desemnat în circumscripții electorale egale ca populație și nu ca număr de alegători

- condiții legate de exercitarea acestui drept:

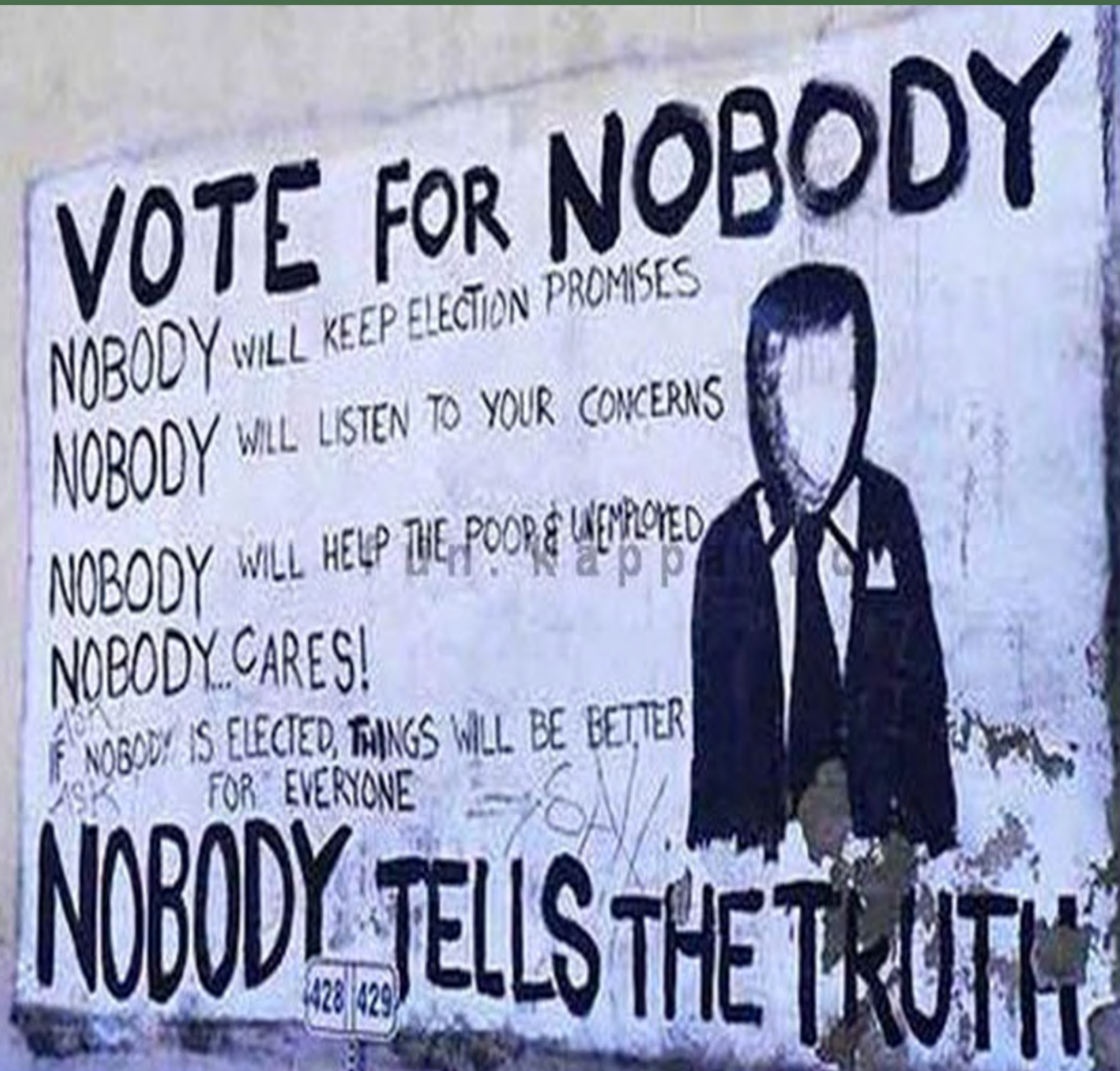
- *i.*- calitatea de *cetățean român*

- *ii.*- condiții legate de *profilul psihic* al alegătorului. Aceasta este o condiție care privește fie evoluția biologică a individului, adică atingerea unei suficiente maturități, prezumată în dreptul nostru la 18 ani împliniți până în ziua alegerilor, fie existența unor perturbări de ordin psihic, de natură a afecta discernământul persoanei (cazul bolnavilor psihici puși sub interdicție)

- *iii.*- condiții legate de *profilul moral* al alegătorului. Este cazul persoanelor care, în urma unui proces penal, sunt condamnate la pedeapsa complementară a interzicerii exercițiului drepturilor electorale.

- Alegerile sunt organizate și supervizate de birourile electorale, înființate de la nivelul secțiilor de votare și până la nivel central
- B.E.C. este compus din 5 judecători ai ICCJ, președintele și vicepreședinții AEP, 12 reprezentanți ai partidelor politice și alianțelor acestora, care participă la alegeri, precum și un reprezentant desemnat de grupul parlamentar al minorităților
- Votarea începe la ora 7 și se termină la ora 21
- Dreptul de vot poate fi exercitat și prin corespondență, de cetățeanul român cu drept de vot și cu domiciliul sau reședința în străinătate (Legea nr. 288/2015)
- alegătorului îi sunt transmise documentele pentru votare
- În ziua votării, după ora 21, biroul electoral pentru votul prin corespondență desigilează urnele de vot una câte una și desigilează plicurile interioare, consemnând rezultatul votului prin corespondență într-un proces-verbal, pentru fiecare tip de scrutin, încheiat în două exemplare originale.

• 1.10. Dreptul de a fi ales (candidaturile).



- Sistemul promovat de actuala lege pentru alegerea Parlamentului a revenit la reprezentarea proporțională, pe bază de scrutin de listă, după ce a încercat pentru două cicluri electorale (2008 și 2012) votul uninominal într-un singur tur de scrutin
- dreptul de a fi ales este derivat din dreptul de a alege.
- 23 de ani pentru Camera Deputaților și 33 de ani la Senat
- a nu face parte din categoria persoanelor cărora le este interzisă apartenența la un partid politic
- să nu-i fie interzis a fi membrul vreunui partid politic
- Candidații pentru Președinte, fie propuși de partide (însemnele electorale ale partidului), fie independenți, au nevoie de susținerea a 200.000 de cetățeni cu drept de vot

- a fost prevăzut un prag electoral minimal, care reprezintă numărul minim necesar de voturi valabil exprimate pentru reprezentarea parlamentară (5%, iar în cazul coalițiilor, se adaugă pentru al doilea partid din alianță 3% și, începând cu al treilea partid, câte un procent, dar nu mai mult de 10%)
- Dacă minoritățile naționale nu au trecut pragul electoral, au dreptul la un mandat de deputat, dacă au obținut cel puțin 10% din numărul mediu de voturi exprimate
- un prag electoral alternativ de 20% din totalul voturilor valabil exprimate în cel puțin 4 circumscripții electorale pentru toți competitorii electorali.
- Aprecierea oportunității unui anumit prag de reprezentativitate nu este o problemă de constituționalitate

- Președinte este ales, din primul tur, cel ce obține peste 50% din voturile celor înscriși pe listele electorale. În al 2-lea tur este ales cel ce obține majoritatea din voturile exprimate
- Candidaturile pentru alegerile prezidențiale se depun la B.E.C. cel mai târziu cu 30 de zile înainte de data alegerilor
- Condiții pentru candidat:
 - să aibă dreptul de a alege, să aibă cetățenia română și domiciliul în România, să aibă cel puțin 35 ani împliniți , să nu-i fie interzis a fi membrul vreunui partid politic, să nu fi fost deja ales de 2 ori Președinte al României, indiferent dacă cele 2 mandate au fost sau nu succesive ori dacă au fost sau nu duse până la capăt.

• 1.10.1. Campania electorală

- începe cu 30 de zile înainte de ziua votării și se încheie cu 24 de ore înainte de momentul începerii votării
- interzise :
 - *i.* mijloacele ce contravin ordinii de drept;
 - *ii.* introducerea spoturilor publicitare electorale în alte emisiuni decât cele electorale;
 - *iii.* campania electorală în unitățile militare sau în spațiile din școli în perioada de desfășurare a cursurilor.
- accesul partidelor și alianțelor politice, precum și al candidaților independenți la serviciile publice de radiodifuziune și de televiziune este garantat și gratuit
- locuri speciale pentru afișaj electoral
- Donațiile și legatele primite pentru finanțarea campaniilor electorale trebuie declarate Autorității Electorale Permanente, în termen de 5 zi

• 1.10.2.- Contenciosul alegerilor

- proceduri speciale, cu termene scurte prevăzute pentru soluționarea plângerilor și pentru introducerea căilor de atac.
- A permite folosirea căilor extraordinare de atac, după regulile dreptului comun, ar însemna să se împiedice desfășurarea alegerilor sau să se pună sub semnul incertitudinii un timp îndelungat rezultatele alegerilor

• 1.10.2.1. Contenciosul legat de dreptul de a alege

- *întâmpinarea*, împotriva omisiunilor, a înscrierilor greșite și a oricăror erori din Registrul electoral care se face la biroul teritorial județean al Autorității Electorale Permanente competent, acesta fiind obligat să se pronunțe, prin dispoziție, în cel mult 3 zile de la înregistrare. Contestațiile împotriva dispozițiilor date se soluționează, în cel mult 3 zile de la înregistrare, de către judecătoria în a cărei rază teritorială domiciliază alegătorul.

- Întâmpinările împotriva omisiunilor, a înscrierilor greșite și a oricăror erori din listele electorale se fac la primarul localității, acesta fiind obligat să se pronunțe, prin dispoziție, în cel mult 3 zile de la înregistrare. Contestațiile împotriva dispozițiilor date se depun în termen de 5 zile de la comunicare și se soluționează, în cel mult 3 zile de la înregistrare, de către judecătoria în a cărei rază teritorială domiciliază alegătorul.
- Întâmpinările formulate cu privire la listele suplimentare se soluționează de către biroul electoral al secției de votare, prin decizie.
- În timpul operațiunilor de votare și de deschidere a urnelor se pot face întâmpinări și contestații cu privire la aceste operațiuni. Acestea se soluționează pe loc de către președintele biroului electoral al secției de votare

• 1.10.2.2. *Contenciosul legat de dreptul de a fi ales*

- *Contestațiile* privind candidaturile se soluționează în 48 de ore de la înregistrare, de către tribunalul în a cărui rază teritorială se află circumscripția electorală. Contestațiile înregistrate la candidaturile pentru circumscripția electorală pentru românii cu domiciliul în afara României se soluționează de către Tribunalul București. Împotriva hotărârii date în contestație se poate face recurs în termen de 24 de ore de la pronunțare, la instanța ierarhic superioară. Recursul se soluționează în termen de 24 de ore de la înregistrare.
- Înregistrarea și respingerea înregistrării candidaturilor pentru funcția de Președinte al României se face de către B.E.C., în cel mult 48 de ore de la depunerea acestora, iar contestațiile cu privire la acestea se pot formula apoi în cel mult 24 de ore și se soluționează de Curtea Constituțională.

• 1.10.3. Omologarea votului

- Candidatul a cărui alegere a fost validată va trebui să renunțe la calitatea de membru de partid, dacă avea această calitate, și să depună jurământul care se încheie cu o formulă religioasă
- parlamentarii au posibilitatea înlocuirii formulei religioase cu formula: „Jur pe onoare și conștiință”, această posibilitate nefiind prevăzută în cazul Președintelui României
- Exercițiul mandatului de Președinte mai este condiționat, pe lângă depunerea jurământului, de renunțarea – dacă este cazul – la calitatea de membru al unui partid politic.